

DOI 10.18524/2304-1587.2018.2(33).147029
УДК 342(477):355.40

В. Д. Фірсов

магістрант

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра конституційного права та правосуддя
Французький бульвар 24/26, Одеса, 65058, Україна

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ¹

Статтю присвячено дослідженню нормативного визначення розвідувальної діяльності, характеристиці ознак, які виокремлюють розвідувальну діяльність від інших видів правоохоронної діяльності держави, а також характеристиці принципів розвідувальної діяльності та їх відповідності світовим тенденціям практичного застосування розвідки. В статті розкриваються проблеми відповідності принципів здійснення розвідувальної діяльності законодавчо закріпленим завданням, які стоять перед розвідувальними органами, проаналізовано підходи щодо вдосконалення інституту розвідувальної діяльності та надано пропозиції автора щодо вдосконалення досліджуваного інституту.

Ключові слова: розвідувальна діяльність, принципи розвідувальної діяльності, ознаки розвідувальної діяльності, національна безпека.

Постановка проблеми. Чинне законодавство, що регулює порядок здійснення розвідувальної діяльності, було прийнято під час становлення правоохоронної системи нашої держави, яка знаходилась в початкових умовах формування демократичного громадського контролю. На сьогодні підходи щодо ролі розвідки в світі та характеру її здійснення зазнали суттєвих змін, що призвело до невідповідності нормативного регулювання розвідувальної діяльності в Україні світовим тенденціям в цій галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувана тема знайшла своє відображення в результатах діяльності науково-дослідних інститутів, а також вчених-адміністративістів, зокрема А. Віллза (Женевський центр демократичного контролю за збройними силами) та А. Н. Апарова. Пропозиції щодо покращення ефективності та прозорості діяльності розвідувальних органів було запропоновано Експертною радою з питань націо-

¹ Науковий керівник – К. Ю. Кармазіна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

нальної безпеки при Центрі дослідження армії, конверсії та роззброєння. Втім, і далі не вирішеними у науковій літературі залишаються питання відповідності принципів здійснення розвідувальної діяльності в Україні тим завданням, що покладаються на розвідувальні органи національним законодавством.

Мета статті полягає у визначенні основних ознак розвідувальної діяльності та її місця в системі правоохоронної діяльності держави, порівнянні нормативного регулювання розвідувальної діяльності та принципів її здійснення зі світовими підходами до розуміння розвідки, а також визначенні відповідності існуючого правового регулювання розвідувальної діяльності світовим стандартам.

Викладення основного матеріалу. В існуючій правовій системі України розвідка як правове явище може розглядатись у широкому (як інститут права) та вузькому значеннях. В чинному законодавстві України категорія «розвідка» виражена у вузькому значенні і розглядається з точки зору розвідувальної діяльності. Так, в основному нормативному акті, який визначає правове становище розвідувальних органів та особливості інституту розвідки в цілому – Законі України «Про розвідувальні органи України» (далі – ЗУ «Про розвідувальні органи»), міститься визначення терміну «розвідувальна діяльність» та встановлюються повноваження розвідувальних органів щодо здійснення такої діяльності [1, ст. 4]. Отже, можемо зробити висновок, що з точки зору чинного законодавства категорія «розвідувальна діяльність» відіграє головну роль у розумінні розвідки як політико-правового явища та інституту права.

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне надати окрему характеристику розвідувальній діяльності як центральному правовому явищу в інституті розвідки.

Так, в наведеному законі під розвідувальною діяльністю розуміють діяльність, яка здійснюється спеціальними засобами і методами з метою забезпечення визначених законом органів державної влади розвідувальною інформацією, сприяння реалізації та захисту національних інтересів, протидії за межами України, у тому числі у кіберпросторі, зовнішнім загрозам національній безпеці України [1, ст. 1].

На підставі цього можемо визначити наступні ознаки розвідувальної діяльності.

По-перше, розвідувальна діяльність – це вид людської діяльності. Зазначена ознака характеризує розвідувальну діяльність як вид філософської категорії. Так, відповідно до філософського енциклопедичного словника С. Кримського, під людською діяльністю розуміють сукупність взаємопов'язаних активних дій і подій, які виражають взаємодію суб'єкта на певний об'єкт, в результаті якого задовольняються певні потреби суб'єкта або досягається поставлена мета [2, с. 163].

Отже, виходячи із визначення терміну, розвідувальна діяльність є специфічним видом людської діяльності, що виражається у комплексі активних дій спеціально уповноважених службових осіб і їх взаємодії з суспільно-політичними процесами і явищами з метою виявлення запобігання та припинення загроз національній безпеці та інтересам держави.

Разом з тим, враховуючи те, що розвідувальна діяльність є різновидом діяльності держави, важливо визначити місце розвідувальної діяльності в системі державної діяльності. Так, погоджуємось з позицією А. М. Апарова,

який діяльність держави визначає як владно-публічну діяльність, серед якої є декілька підвидів. Зокрема, розвідувальну діяльність дослідник відносить до оперативно-розшукової діяльності, об'єднуючи під цією категорією весь комплекс повноважень державних органів щодо здійснення негласних дій в сфері захисту національних та суспільних інтересів і забезпечення безпеки держави і окремо кожної людини і громадянина, тобто таких повноважень, до ознак яких можемо віднести і розвідувальну діяльність [3, с. 164].

Таким чином, можемо зробити висновок, що розвідувальна діяльність є різновидом публічно-владної людської діяльності.

По-друге, розвідувальна діяльність здійснюється спеціальними засобами і методами. Однак законодавство не містить чіткого переліку засобів і методів, які застосовуються власне в розвідувальній діяльності. Так, ст. 5 ЗУ «Про розвідувальні органи» відсилає до засобів і методів, які застосовуються в межах оперативно-розшукової діяльності, тобто до відповідного закону.

Разом з тим, відповідно до офіційного тлумачення Служби зовнішньої розвідки України (далі – СЗР), серед всього комплексу засобів і методів оперативно-розшукової діяльності, до засобів і методів здійснення саме розвідувальної діяльності відносять: 1) встановлення на конфіденційній основі співробітництва з повнолітніми, дієздатними особами; 2) отримання для розвідувальних цілей необхідну інформацію від усіх органів державної влади, підприємств, організацій і установ; 3) використання документів для того, щоб зашифрувати приналежність до розвідки співробітників, окремих підрозділів, приміщень і транспортних засобів тощо [4].

Вважаємо, що цей перелік є не точним та не відображає всієї сутності розвідувальної діяльності з двох причин: по-перше, зазначений перелік засобів і методів не є повним; по-друге, у ньому відсутнє виокремлення методів і засобів як різних за своїм змістом категорій.

Більш широкий перелік методів розвідувальної діяльності, що варто впровадити в розвідувальній системі України, надала Експертна Рада з питань національної безпеки Центру дослідження армії, конверсії та роззброєння (далі – Експертна рада при ЦДАКР). Так, у пропозиціях щодо підвищення ефективності діяльності національних розвідувальних органів було запропоновано доповнити національне законодавство наступними засобами організації і здійснення розвідувальної діяльності.

По-перше, посилити рівень соціального забезпечення та фізичного захисту осіб, які не є працівниками розвідувальних органів, але співпрацюють з ними. В першу чергу цей засіб покликаний забезпечити гарантії ефективності розвідувальної діяльності на тимчасово окупованих територіях та посилити мотивацію осіб, які проживають на окупованих територіях, співпрацювати з розвідувальними органами виключно в інтересах України. Необхідність ведення такого засобу забезпечення розвідувальної діяльності зумовлена потребою протидії розвідувальним органам Російської Федерації як держави-агресора, що проводять шпигунську діяльність на шкоду національній безпеці та інтересам України.

На нашу думку, коло осіб, мотивація до співпраці із національними розвідувальними органами яких має бути підвищена за допомогою зазначеного засобу, не повинно обмежуватись лише тимчасово окупованими територіями і має бути розповсюджено на всю територію України, а також на осіб, які здійснюють таку діяльність за межами України.

По-друге, необхідно законодавчо закріпити механізм кадрового забезпечення розвідувальних органів шляхом відбору кандидатів у будь-яких установах, підприємствах, вищих навчальних закладах та військових частинах. Отже, пропонується законодавчо закріпити механізм вербування у розвідувальні органи. Дані пропозиції виражають намір посилити забезпечення агентурної розвідки як засобу проведення розвідувальної діяльності. Вважаємо, що такі засоби мають посилити рівень розвідувальної діяльності та забезпечити достовірність та ефективність розвідувальної інформації.

По-третє, Експертна рада при ЦДАКР пропонує ввести посилення технічного оснащення розвідувальних органів, забезпечити їх сучасними засобами зв'язку, збору та обробки інформації. На наш погляд, ця пропозиція виражає та чітко закріплює такий метод ведення розвідки як застосування технічних засобів розвідки. Вважаємо, що цей засіб тісно пов'язаний із попередніми, оскільки поєднання двох видів розвідувальної діяльності – агентурної розвідки та технічної розвідки має посилити ефективність такої діяльності та збільшити якість зібраної розвідувальної інформації.

По-четверте, Експертною радою при ЦДАКР, в якості одного з засобів розвідувальної діяльності, пропонується закріпити на законодавчому рівні розвиток бойових воєнізованих підрозділів у складі всіх національних розвідувальних органів, метою яких буде виконання спеціальних завдань розвідувально-бойового характеру за межами України [5]. Таким чином, пропонується закріпити такий метод ведення розвідки як бойова розвідка. Вважаємо, що такий засіб слід розглядати у широкому значенні, тобто застосування такого методу незалежно від перебування України в стані війни з іншими державами.

На наш погляд, пропозиція наділити всі розвідувальні органи такими повноваженнями є необґрунтованою та призведе до дублювання повноважень окремих розвідувальних органів із спеціальними підрозділами Збройних сил України (далі – ЗСУ). Зокрема, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо Сил спеціальних операцій Збройних Сил України» № 1437-VIII від 07.07.2016 р., до повноважень Сил спеціальних операцій ЗСУ відноситься здійснення заходів з добування розвідувальної інформації та здійснення спеціальної розвідки за межами України [6, п. 3].

Таким чином, на законодавчому рівні вже визначено розвідувальні органи, які уповноважені виконувати розвідувально-бойові завдання на території інших країн. На підставі цього вважаємо, що дублювання повноважень розвідувальних органів може призвести до двозначного тлумачення повноважень цих органів та, як результат – менш ефективного виконання цими органами своїх повноважень. З цієї причини розглядати в якості одного з методів організації і проведення розвідувальної діяльності слід метод спеціалізації розвідувальних органів. Зміст цього методу полягає у чіткому розмежуванні повноважень розвідувальних органів щодо здійснення окремих видів розвідувальної діяльності. На наше переконання, таке розмежування сприятиме збільшенню ефективності розвідувальної діяльності та підвищенню професіоналізму розвідувальних органів.

Розвідувальна діяльність має специфічну мету застосування. Так, відповідно до досліджуваного ЗУ «Про розвідувальні органи», метою діяльності розвідувальних органів (а отже і метою здійснення розвідувальної діяльності) є забезпечення визначених законом органів державної влади

розвідувальною інформацією, сприяння реалізації та захисту національних інтересів, протидії за межами України, у тому числі у кіберпросторі, зовнішнім загрозам національній безпеці України [1, ст. 1].

Таким чином, проведення розвідувальної діяльності має три основні мети: 1) добування та доведення до вузького кола компетентних посадових осіб інформації, що має значення для захисту національної безпеки та інтересів держави; 2) захист національних інтересів; 3) протидія зовнішнім загрозам.

Про зовнішній характер діяльності розвідувальних органів зазначено і в інших нормативних актах, які регулюють порядок проведення розвідувальної діяльності. Зокрема Закон України «Про боротьбу з тероризмом» визначає, що розвідувальні органи можуть залучатись для боротьби з тероризмом лише за межами України [7, ст. 5].

Вважаємо, що загальне обмеження сфери проведення розвідувальної діяльності (а отже і мети такої діяльності) є недоречним та таким, що не відповідає тенденціям розвитку розвідувальних співтовариств в різних країнах.

Наприклад, Федеральний закон Російської Федерації «Про зовнішню розвідку» визначає наступні цілі діяльності органів зовнішньої розвідки: 1) забезпечення вищих посадових осіб інформацією, необхідною для прийняття рішення у найбільш важливих галузях виробництва та діяльності держави; 2) забезпечення умов, що сприяють успішній реалізації політики РФ у сфері безпеки; 3) сприяння економічному та науково-технічному розвитку [8, ст. 5].

Отже, розвідувальна діяльність органів зовнішньої розвідки в РФ проводиться не лише з метою забезпечення державної безпеки від зовнішніх загроз, а й сприянню забезпечення безпеки держави від внутрішніх загроз та сприянню сталого розвитку економіки та науковому прогресу.

Так само ширшим чином визначається мета застосування Центрального Розвідувального управління Сполучених Штатів Америки (далі – ЦРУ США), як головного розвідувального органу держави. Зокрема, цей орган здійснює свою діяльність з наступною метою: збір розвідувальної інформації; співставлення та оцінка добутої розвідувальної інформації та її надання відповідним інстанціям; загальна координація добування розвідувальної інформації за межами США; виконання інших завдань, пов'язаних з розвідувальною діяльністю за наказом Президента США або Директора національної розвідки (проведення таємних операцій, сприяння контррозвідувальній діяльності, боротьба з міжнародним тероризмом тощо) [9].

Таким чином, мета здійснення розвідувальної діяльності США не є чітко окресленою та зводиться не лише до збору та аналізу, а й до оцінки розвідувальних даних, які мають значення для забезпечення національної безпеки, а також виконання будь-якого іншого кола завдань, пов'язаних із розвідувальною діяльністю. Вважаємо, що на законодавчому рівні повноваження ЦРУ США є більш вузькими, ніж повноваження розвідувальних органів РФ, але водночас більш широкими, ніж повноваження розвідувальних органів України щодо здійснення розвідувальної діяльності. Зазначене свідчить про тенденцію зведення розвідувальної діяльності до універсального засобу забезпечення безпеки та сталого розвитку держави.

На підставі викладеного вважаємо, що законодавче визначення розвідувальної діяльності в Україні, а також правова регламентація мети та методів її проведення є такими, що не відповідають сучасним світовим реаліям здійснення розвідувальної діяльності.

На нашу думку, важливим чинником, що впливає на сутність і зміст розвідувальної діяльності, є принципи, на яких ґрунтуються організація та порядок проведення такої діяльності.

Зокрема, ЗУ «Про розвідувальні органи» визначає наступні засади розвідувальної діяльності: законність; повага і дотримання прав і свобод людини і громадянина; безперервність; поєднання гласних і негласних методів і засобів; розмежування сфер діяльності розвідувальних органів, взаємодії і координації діяльності, незалежність і оперативність у поданні розвідувальної інформації; позапартійність; підконтрольність і підзвітність органам державної влади [1, ст. 3]. Окрім того, законом передбачено принцип, який не зазначений в якості окремого принципу, але, на наш погляд, має бути розглянутий: принцип обмеженості застосування розвідувальних органів, згідно з яким останні не можуть здійснювати завдання, які не передбачені чинним законодавством.

На наш погляд, в умовах чинних норм, що регламентують порядок здійснення розвідувальної діяльності, застосування цього принципу значно звужує можливість застосовувати розвідувальну діяльність як ефективний механізм захисту національної безпеки та інтересів держави. Зокрема, як зазначалось, чинним законодавством передбачені межі застосування розвідувальних органів щодо захисту лише від зовнішніх загроз, при цьому не визначаючи, які загрози слід розцінювати як зовнішні. В умовах втрати державного суверенітету на частині території України вважаємо, що існуюча інтерпретація принципу та його застосування звужують можливість здійснення розвідувальної діяльності з метою захисту національних інтересів нашої держави.

Окрім цього, аналізуючи наведені принципи здійснення розвідувальної діяльності, можемо зробити висновок, що ці принципи мають чітко визначену природу походження та межі застосування, а отже їх можна поділити на види в залежності від сфери застосування принципів.

Так, за основу класифікації принципів розвідувальної діяльності вважаємо за доцільне взяти класифікацію загальнотеоретичних принципів права за ознакою меж розповсюдження дії таких принципів. Зокрема, в теорії держави і права принципи права прийнято ділити на загально-правові, галузеві та міжгалузеві [10, с. 118].

Отже, до загально-правових принципів відносять принципи законності та принцип поваги і дотримання прав і свобод людини і громадянина. До міжгалузевих принципів, на наш погляд, слід віднести поєднання гласних і негласних методів і засобів діяльності та підконтрольність і підзвітність органам державної влади, коло яких визначено законодавством.

Окремої уваги, на наш погляд, заслуговує дослідження принципу безперервності в діяльності розвідувальних органів. Так, відсутність нормативного закріплення змісту цього принципу як принципу розвідувальної діяльності призводить до двозначного тлумачення його значення.

Таке твердження ґрунтується на різному значенні принципу безперервності в нормативно-правових актах, що регулюють суміжні із розвідкою суспільні відносини. Зокрема, згідно Закону України «Про Національну

поліцію» виконання завдань, які покладені на органи поліції, має здійснюватись безперервно та цілодобово, при цьому кожна особа має право звернутись до органів поліції в будь-який момент, а співробітники поліції не мають права відмовити у прийнятті та розгляді звернення, незалежно від дня та часу звернення [11, ст. 12].

Інше тлумачення такого принципу виражене в Законі України «Про Кабінет Міністрів України». Так, принцип безперервності в діяльності Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) закріплений в ч. 1 ст. 3 відповідного Закону [12]. Разом з тим, в нормативному акті відсутнє тлумачення змісту цього принципу. У зв'язку з цим, погоджуємось з думкою В. С. Кобрини щодо розкриття значення принципу безперервності КМУ в ч. 3 ст. 115 Конституції України, згідно з якою КМУ, повноваження якого припинилися, продовжує виконувати свої повноваження до початку роботи новообраного КМУ [13, с. 96]. На нашу думку, враховуючи те, що і КМУ, і будь-які розвідувальні органи є органами державної влади, які виконують функції держави, допустимо проводити аналогію у тлумаченні змісту принципу безперервності розвідки як такого, що повноваження розвідувального органу або посадових осіб таких органів у разі припинення їх діяльності, мають бути передані іншим спеціальним органам або посадовим особам.

Враховуючи правоохоронний характер розвідувальної діяльності, вважаємо, що принцип безперервності, закріплений в Законі України «Про Національну поліцію» також має місце в діяльності розвідувальних органів, а отже, сутність принципу має тлумачитись як безперервність на двох рівнях: 1) на рівні здійснення повноважень (тактичний рівень): розвідувальний орган має здійснювати розвідувальну діяльність безперервно незалежно від обставин та часу проведення такої діяльності; 2) на рівні виконання функцій держави (стратегічний рівень): розвідувальний орган не може припинити свої повноваження щодо проведення розвідувальної діяльності без їх передачі іншому органу.

Що ж до галузевих принципів, варто зазначити, що значення «галузевий» у відношенні до розвідки має тлумачитись у широкому значенні і відображати принципи, притаманні не лише окремій галузі права, а й окремому інституту права. На наше переконання, таке тлумачення має місце у тому випадку, коли принципи відображають характер діяльності комплексних інститутів права, які не можна однозначно віднести до тих чи інших галузей права. Інститут розвідки є комплексним інститутом, оскільки поєднує в собі ознаки адміністративного, конституційного та кримінального права, що виражається у цілях здійснення розвідувальної діяльності та методах її проведення.

У зв'язку з вищевикладеним, вважаємо за доцільне віднести до галузевих принципів розвідувальної діяльності ті принципи, які притаманні лише інституту розвідки. Зокрема, такими засадами є принцип розмежування сфер діяльності розвідувальних органів, взаємодії і координації діяльності та принцип незалежності і оперативності у поданні розвідувальної інформації.

Щодо принципу розмежування сфер діяльності розвідувальних органів, взаємодії та координації діяльності, таке розмежування чітко закріплене в ст. 6 ЗУ «Про розвідувальні органи», в якій зазначено повноваження розвідувальних органів щодо здійснення розвідувальної діяльності у конкретних сферах та за конкретних умов. Разом з тим, на наш погляд, механізм

взаємодії та координації діяльності цих органів не має чіткого вираженого нормативного закріплення.

Так, відповідно до ст. 7 ЗУ «Про розвідувальні органи», координація розвідувальних органів здійснюється Президентом України через Раду Національної безпеки і оборони України (далі – РНБО). Однак, на наш погляд, відсутній чіткий механізм взаємодії цих органів, а РНБО, як координаційний Орган при Президентові України, виконує координаційні функції по відношенню до всіх правоохоронних та оборонних органів і організацій України, а отже не є спеціалізованим розвідувальним органом.

На наш погляд, в питанні ефективної реалізації принципу взаємодії та координації діяльності розвідувальних органів доцільним є дослідження позитивного досвіду механізму взаємодії розвідувальних органів у Франції та Сполучених Штатах Америки, де все розвідувальне товариство країни підпорядковано єдиному центральному органу, що здійснює координацію виключно розвідувальних органів.

Принцип незалежності і оперативності у поданні розвідувальної інформації, на наше переконання, є неточним, а його формулювання не відповідає фактичним правовідносинам в сфері розвідувальної діяльності. Зокрема, незалежність розвідувальних органів у поданні інформації прямо суперечить принципу підконтрольності та підзвітності органам державної влади, а також порядку подання розвідувальної інформації компетентним органам. Так, згідно зі ст. 10 ЗУ «Про розвідувальні органи», розвідувальна інформація, зібрана розвідувальними органами, подається Президенту України, Голові Верховної Ради України, Прем'єр-міністру України та іншим особам, визначеним Президентом України [1].

Вважаємо більш доречним і вдалим формулювання цього принципу як «незалежність у збиранні та оперативність у поданні розвідувальної інформації», оскільки такий принцип забезпечить більш ефективний збір розвідувальної інформації. Разом з тим, принцип незалежності збору розвідувальної інформації не може бути абсолютним і має передбачати незалежність в ініціюванні збору та виборі незаборонених методів збору розвідувальної інформації.

Окрім того, за даними аналітичного посібника «Розуміння підзвітності розвідки» Айдана Вілза, в демократичних державах існують законодавчо визначені обмеження щодо інформації, що може бути добута розвідувальними органами. Зокрема, заборонено збирати інформацію про осіб, якщо вони не несуть загрозу національній безпеці, інформацію про законну політичну та громадську діяльність осіб, а також збирати інформацію з метою задоволення особистих або специфічних, не пов'язаних із захистом національної безпеки, потреб працівників розвідувальних органів або інших осіб. Також в демократичних суспільствах розвідувальним органам заборонено збирати відомості про представників певних професій: адвокатів, журналістів, парламентарів, церковнослужителів та лікарів, якщо такі органи не доведуть безспірність підстав вважати представників таких професій причетними до нанесення шкоди національній безпеці [14, с. 19-20].

З огляду на це, на практиці складно здійснювати контроль за дотриманням таких обмежень, однак сам факт нормативного закріплення таких обмежень свідчить про наміри держави вдосконалювати систему розвідувальної діяльності та про гуманність розвідки як механізму захисту національної безпеки.

Отже, вважаємо, що принцип незалежності та оперативності в наданні розвідувальної інформації вимагає модернізації у відповідності із стандартами збору розвідувальної інформації в демократичних суспільствах.

Висновки. Законодавче визначення розвідувальної діяльності, а також регламентація принципів її здійснення в Україні, є застарілими та не відповідають сучасним світовим тенденціям здійснення розвідувальної діяльності. На нашу думку, система правової регламентації розвідувальної діяльності в Україні потребує глибокої модернізації на нормативному рівні, а також більш детального регулювання повноважень розвідувальних органів. Зокрема, необхідно визначити коло інформації, яка не може відноситись до розвідувальної інформації, а також встановити порядок дій в разі отримання такої інформації розвідувальними органами. Також слід встановити чітке розмежування прийомів розвідувальної діяльності від загальних методів проведення оперативно-розшукової діяльності. Окрім того, вважаємо за необхідне привести нормативне регулювання принципів здійснення розвідувальної діяльності у відповідність до практичної діяльності розвідувальних органів та загальних світових тенденцій регулювання розвідки.

Список літератури

1. Про розвідувальні органи України: Закон України №2331-III від 22.03.2001 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14/ed20161005> (дата звернення: 25.09.2018).
2. Шинкарук В. І., Кримський С. «Діяльність». Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори); І. О. Покаржевська (художнє оформлення). Київ : Абрис, 2002. 742 с.
3. Апаров А. Н. Адміністративно-публічна діяльність як один із видів владно-публічної діяльності та як категорія адміністративного права / А. Н. Апаров. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 4. С. 165-174.
4. Загальна характеристика Служби зовнішньої розвідки України. Офіційний веб-сайт Служби зовнішньої розвідки України. URL: http://szru.gov.ua/index_ua/index.html%3Fpage_id=151.html (дата звернення: 25.09.2018).
5. Експертна рада пропонує створити парламентський комітет з питань спеціальних служб. Офіційний веб-сайт Центру дослідження армії, конверсії та розброєння. 2015. URL: <http://cacds.org.ua/ru/activities/510> (дата звернення: 25.09.2018).
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо Сил спеціальних операцій Збройних Сил України: Закон України № 1437-VIII від 07.07. 2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-19> (дата звернення: 25.09.2018).
7. Про боротьбу з тероризмом: Закон України № 638-IV від 29.07.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 25.09.2018).
8. Про зовнішню розвідку: Федеральний закон Російської Федерації від 08.12.2018 р. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102039044> (дата звернення: 25.09.2018).
9. Загальна інформація про Центральне розвідувальне управління США. URL: <https://www.cia.gov/ru> (дата звернення: 25.09.2018).
10. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. К. : ВД «Дакор», 2015. 492 с.
11. Про національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.11.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 25.09.2018).
12. Про Кабінет Міністрів України: Закон України № 794-VII від 21.10.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата звернення: 25.09.2018).

13. Кобрин В. С. Загальні принципи діяльності Прем'єр-Міністра України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Тематична серія «Юридичні науки». 2015. № 825. С. 90-100.
14. Віллз А. Розуміння підзвітності розвідки. Женева: ТОВ «Procon», 2010. 53 с.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2018

В. Д. Фирсов

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра конституционного права и правосудия
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

**ПОНЯТИЕ, ПРИЗНАКИ И ПРИНЦИПЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ
РАЗВЕДЫВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ**

Резюме

Статья посвящена исследованию законодательного определения разведывательной деятельности, а также регламентации принципов ее осуществления в Украине. В ходе исследования установлено несоответствие современным мировым тенденциям осуществления разведывательной деятельности. Сегодня система правового регулирования разведывательной деятельности в Украине требует глубокой модернизации, а также более детального регулирования полномочий разведывательных органов. Установлена необходимость определения круга информации, которая не может относиться к разведывательной информации, а также установления порядка действий в случае получения такой информации разведывательными органами. Также следует установить четкое разграничение приемов разведывательной деятельности от общих методов проведения оперативно-розыскной деятельности. В статье описаны предложения по приведению нормативного регулирования принципов осуществления разведывательной деятельности в соответствие с практической тенденцией разведывательных органов в Украине и общими мировыми тенденциями регулирования института разведки.

Ключевые слова: разведывательная деятельность, принципы разведывательной деятельности, признаки разведывательной деятельности, национальная безопасность.

V. D. Firsov

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Constitutional Law and Justice
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

**CONCEPT, CHARACTERISTICS AND PRINCIPLES
OF IMPLEMENTATION OF THE INTELLIGENCE
ACTIVITIES IN UKRAINE**

Summary

The article is devoted to the study of the legislative definition of intelligence activities, as well as the regulation of the principles of its implementation in Ukraine. In the course of the study, there was a discrepancy in the current

world trends in the implementation of intelligence activities. Today, the system of legal regulation of intelligence activities in Ukraine requires deep modernization, as well as more detailed regulation of the powers of intelligence agencies. The necessity of determining the range of information that can not relate to intelligence information, as well as the establishment of procedures for action in case of receipt of such information by intelligence agencies. A clear distinction should also be established between the methods of intelligence activity and the general methods of conducting operational investigative activities. The article describes the proposals for bringing the regulatory framework to the principles of the implementation of intelligence activities in line with the practical activities of intelligence agencies in Ukraine and the general global trends in the regulation of intelligence institutions.

Key words: intelligence activity, principles of intelligence activity, signs of intelligence activity, national safety.